

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Cui idem præfixit Origeniana, Tripartitum opus, quo Origenis narratur vita,
doctrina excutitur, scripta recensentur

Origenes

Rothomagi, 1668

XV. Quo sensu Filium dixerit non esse absolute bonum,

urn:nbn:de:hbz:466:1-25059

in qua Patri tantum ministrasse, non molitorem itidem ut Patrem fuisse dicit libr. 1. *αὐτὸν* A
αὐτὸν, in ipso Procemio: *Jesus Christus ipse qui venit, ante omnem creaturam natus ex Patre est. Qui*
cum in omnium conditione Patri ministrasset (per ipsum enim omnia facta sunt) novissimis temporibus
seipsum excitans homo factus est: quem locum repetit Auctor libri de Deitate & Incarnatio-
ne Verbi ad Ianuarium, qui Tomo quarto Operum Augustini subjici solet, cap. 1. Repetit
& ante illum Pamphilus in Apologia; atque item illum: Data est autem Lex Moysi per Ange-
los, in manu mediatoris Christi & virtute, qui cum esset in principio Verbum, & apud Deum esset, &
Deus esset Verbum, Patri in omnibus ministravit. Omnia enim per ipsum facta sunt, idest non solum crea-
*ture, sed & Lex & Prophetæ. Vnde Tomo 20. in Iohann. p. 292. ipsum quidem *αὐτὸν* esse*
ait eorum quæ sunt in Patre; Angelos autem videre eadem per ipsum, tamquam per me-
*diatorem & ministrum, *ὡς ἡμεῖς αὐτῶν κ' ὑπηρέτων.* Et Tom. 1. p. 18. Christum eatenus esse B*
*creatorem docet, quatenus dixit Pater: *Fiat lux*, idest quatenus in faciendam lucem Patri mi-*
*nistrum se præbuit. Clarissime vero sententiam hanc expressit libr. 6. contr. Cels. *τὸν μὲν*
αὐτὸν ὡς δημιουργὸν ἔστι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λόγον, κ' ὡς ἀσπρὸν αὐτοῦ τὸν κόσμον, τὸν δὲ πατέρα τὸν λό-
γον, τὸν αὐτὸν τὴν ἀρχὴν τῶν ὡν τὰ λόγῳ ποιήσεν τὸν κόσμον, ἔστι αὐτὸν δημιουργόν. Iam ergo li-*
quet quo sensu dixerit in Catena Baltasaris Corderij in Ioh. ad cap. 1. v. 1. (si modo ea vere
sunt Origenis, & aliqui Catenarum auctoritati tribuendum est) δημιουργὸν ἔστι πάντων πλά-
σῆν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ λόγον οἰοῦμαι κατὰ τὸν αὐτὸν. Opificem rerum omnium statuens ipsam, Verbi nomi-
*ne ipsam afficit: ubi & *πῶς αὐτὸν ἔστι πάντων* appellat: & ait paulopost: *πάντες οὗτοι ἐκ τοῦ θεοῦ ἔ-*
γενήθησαν, & ἐν ἀρχῇ τῆς ὑπαρξίας αὐτῶν, κ' ἡμεῖς ὄντα; Quomodo enim non oportebat esse ipsum ante
omnia, & cum primogenitus esse cæperunt, qui eorum creator est? & mox: ὅτι δὲ δημιουργὸς εἰς ὕψος ἔκει-
τα πάντα, κ' αὐτὸν τὸν θεὸν αὐτὸν, κ' θεὸς αὐτῶν. Cum vero Opificii agebat partes, cunctis præbebat ut essent,
& erat apud Deum, & Deus erat: & denique: ἀλλ' ἕξ ὁ δημιουργός, τοῦ πάντος τοῦ θεοῦ, τὸν γενῶν
θεὸς λόγος κατ' ὅσους. θεὸς ἔστι ὁ υἱὸς. & ἀλλοθεν ἐκ τοῦ θεοῦ δημιουργοῦ οἰοῦμαι. At non ita rerum omnium
conditor, qui Deus Verbum est secundum essentiam. Vnde & Sapientia appellatur: & veritas, cum de
rebus divinis diffinitur. Item libr. 7. in Epist. ad Rom. Nihil est visibilis sive invisibilis creatura, quod
Filio positi adæquari: nullo enim pacto Creatori suo creatura potest conferri: & si Creator ipse donatus est
nobis, quomodo non cum ipso creatura nobis donabitur? Rerum effectorem Filium esse putat, sed
secundarium: & res quidem creasse, at instrumenti vice fungentem; Patrem vero creatio-
nis auctorem esse, & primatiam ac præcipuam causam: atque ita suum cuique officium
partitur. Hinc Gennadius libr. De dogmat. cap. 4. Nihil officio singulare, nec alteri communi-
cabile (in Trinitate credamus) ut Origenes. Hinc etiam Cyriacus apud Symeonem Meta-
phrastem inter dogmata Origenistarum Palæstinorum sæculi sexti ponit illud; Trinitatem
non fuisse mundi Opificem, & Iulimanus Origenem conqueritur Filium & Spiritum sanctum
*appellasse *λαϊκῶν ζῶα, ministratoria animalia*, ut supra à me observatum est.**

XIV. Eisdem partes in rerum molitione nonnulli è vetustioribus Patribus Filio tribue-
 runt. Theophilus Antiochenus libr. 2. ad Autolyicum: *πῶς τὸν λόγον ἔγεν (ὁ θεὸς) ὑπο-*
τάξας ἑαυτῷ ἡμεῖς ἡμεῖς ἡμεῖς, κ' ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ τῷ πατρὶ ἡμεῖς. Hoc Verbum habuit (Deus) ministrum
operam suorum, & omnia per ipsum fecit. Tum inferius: ὅπου τὸ δὲ ἔδειχται ὅτι θεὸς ποιήσεν ὅσα ἐβουλό-
σατο, τῶν τῶν λόγων ἔργων αὐτοῦ αὐτῶν. Quando autem voluit Deus facere quæcunque deliberave-
rat, hoc Verbum genuit prolatum. Et paulopost: θεὸς ἔστι ὁ λόγος, κ' ἐκ τοῦ θεοῦ γενήσεται, ὅπου τὸ
εὐαγγέλιον ὁ πατὴρ ἔστι ἑλῶν, ἀγαπᾷ αὐτὸν εἰς πάντα τὸν καιρὸν. Cum ergo Deus sit Verbum, & ex Deo progenitus,
quotiescunque vult Pater universorum, mittit eum in locum aliquem. Iustinus in Dialogo cum Try-
*phone: *ὅτι ὁ θεὸς ὅς περὶ ἡμεῖς λέγουσιν, ὁ θεὸς, ἀρχαῖος κ' αὐτὸς ὁ λόγος,* in αὐτῷ ἐκ τῶν*
ἐπιγινώσκοντων αὐτὸν ὑπηρέτηται τὸν ἑαυτῶν τῶν θεῶν. Iste qui Patriarchis visus est, & dicitur Deus, & Ange-
lus, & Dominus appellatur; ut ex his quoque intelligatū ipsam Patri universorum ministrare: & alio
*loco: *ὅτι ὁ θεὸς ἡμεῖς αὐτῶν τῶν θεῶν, κ' αὐτὸς ὁ λόγος, κ' ἐκ τοῦ θεοῦ γενήσεται,* Per qua de-*
monstratum est Patri & Domino subjectum esse ipsum, ac ejus voluntati servire. Irenæus lib. 3. c. 8.
Cui ergo precepit? Verbo scilicet, per quod, inquit, cæli firmati sunt: & libr. 4. cap. 17. Ministrat enim
ei (Patri) ad omnia sua regentes. & figuratio sua, idest Filius, & Spiritus sanctus, Verbum & Sapien-
tia, quibus serviunt. & subjecti sunt omnes Angeli. Episcopi sex Antiochenæ Synodi in Epistola F
*ad Paulum Samosatenum antequam deponeretur: *ἵπτοι τὸν υἱὸν πεποικῶν σὺ τῷ πατρὶ αἰὶ**
ὄντα ὡς τὸν ἀσπρὸν τὸν κόσμον αὐτῶν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ λόγον. Hunc (Filiū) credimus semper
existentem cum Patre impluisse paternam voluntatem ad creationem universorum. Atque ex hoc
dogmate occasionem videntur habuisse Arius & Aëtius, cur creationis rerum Patrem pri-
mariam esse causam, instrumentum vero Filium arbitrentur: quam eorum infamiam ca-
stigaverunt Athanasius, Cyrillus, & alij.

Athanas.
 Cyrill. libr.
 15 & 16.
 Ruf.

XV. Non Filij majestatem solum oppugnavit Origenes, sed de ejus etiam bonitate de-
 traxisse ipsum auctor est Hieronymus in Epist. ad Avit. cap. 1. *Deum Patrem omnipotentem in-*
quit, appellat bonum, & perfectæ bonitatis: Filium non esse bonum, sed suram quamdam & imaginem
bonitatis; ut non dicatur absolute bonum, sed cum additamento, Pastor bonus, & cætera. Anonymus

A quoque apud Photium, Cod. 117, & Pamphilus in Apologia errore hunc inter eos recensent, qui Origeni objici vulgo soliti sunt. Verba ipsa refert Iustinianus ad calcem Epistolæ ad Menam, quæ à Rufino Interprete emendata, & in orthodoxam sententiam detorta ac interpolata sunt lib. 1. *Ἐπι ἀρχῶν*, cap. 2. unde ea cap. 15. sumisit Auctor libelli De Deitate & Incarnatione Verbi, qui reperitur ad calcem Tomi 4. Augustini. Hac labe foedata sunt ista quæ supra adduximus è Tom. 2. in Iohann. p. 56. *ἕνα τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐκδοθέν ἐκ πατρὸς ὁμοίου λόγου ἰσχυρόν, καὶ ἐκδοθέν ἐκ πατρὸς καὶ κρείττον*, καὶ μείζονος ὡς τὸν λόγον. τίς δ' αὖτ' ἀλλ' ὅς ἔστι τυγχάνῃ ἢ ὁ πατήρ; & hæc è Tomo 6. p. 130. ὁ γὰρ πῶς ἄντων πατήρ, ὁ τῶν ζώντων θεός, ὡς αὐτὸς ἰσχυρὸς ἰσχυροῦ, καὶ ἀβυσσὸς, καὶ πύσσαυ, καὶ τὸ ἰακωβ, ὁ δὲ τὸ κύριον, τὸ ἕσπερον καὶ τῆς γῆς, ὅτι ποικίλον ἕσπερον. *Ἐστὶ δὲ ὁμοῦ ἁγαθός, καὶ μείζων τῷ πνεύματι.* Nihilò saniora istac è libr. 5.

B contr. Cell. ὁ σωτήρ ἰσχυρὸς καὶ κύριον ἀκούσας ποτε, διδύκαλε ἀγαθὸν, ἀεὶ ἀπύμπτων τὸν λόγον. καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς πνεύματι, φησὶ, τί με λέγεις ἀγαθόν, ὡς εἶδεις ἀγαθός, εἰ μὴ εἰς ὁ θεὸς ὁ πατήρ; εἴπαρ δὲ τὸ τοῦ λόγου, ὡς εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος, τὸ δὲ τῆς τυγχάνων, εἰρηκὼν ὁ υἱὸς τῆς ἀγαθότητος τῶν πνεύματι, πᾶς ἀρχὴ δυνάμεων, ἀπὸ τοῦ πνεύματι εἶπαρ ἡλίον. τί με πνεύματι εἶδεις, κύριον γὰρ τὸν θεὸν σου πνεύματι εἶδεις, καὶ αὐτὸς μόνος ἀγαθός, ὅς καὶ ἡμεῖς καὶ πατήρ οἱ σου ἰσχυρὸς πνεύματι καὶ ἀβυσσὸς; Bonitatem illam quæ Deo Patri convenit, Christo detrahit, non tantum quatenus homo est, sed etiam quatenus est imago bonitatis Dei, hoc est, quatenus est Deus. Nullibi vero apertius quam Tom. 15. in Matth. p. 377. *ὡς μὲν ὡς τὸν πατέρα*, inquit de Christo, *εἰκὼν ὅτι ἀγαθότητος*, ὡς ἢ ὡς τὸ λαοῖ, ὅτι ἢ τῶν πνεύματι ἀγαθότητος ὡς αὐτόν. ἢ καὶ μὲν ὅτι εἶπαρ τὰ ἀγαθὰ πνεύματι εἶδεις, ἐπὶ ἀγαθότητι τῶν θεῶν ὡς τῶν πνεύματι εἶδεις τῆς ἀγαθότητος. αὐτὸς ἦπαρ ὅτι τὸ σωτήρ. C ὡς ἀγαθὸν ἀδελφόν, καὶ ἀγαθὸν ἰσχυρόν, καὶ ἀγαθὸν ἰσχυρόν. πλείων γὰρ ἢ ἡμεῖς ὡς τὰ ἡμεῖς ἀγαθὸν ἐν τῶν πνεύματι, καὶ ὅτι εἶπαρ εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος. αὐτὸς τοῦ θεοῦ, ἦπαρ ἢ ἡμεῖς ὡς τὸ σωτήρ ἀγαθὸν ὡς τὸ εἶπαρ τῶν πνεύματι. ὁ πατήρ ὁ πῶς με μείζων μου ὅτι, ὅτι ὡς εἶπαρ καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος. ὅς θεοῦ.

Adversus ea præscribere velle, non est candoris nostri. Quam autem solaris radij comparisonem adhibuimus supra, eandem hic replicare necesse est, ut ejus de Filij bonitate sententia innotescat. Quemadmodum ergo tanto dignitate Patris inferiorem credidit Filium, quanto solaris radius Solis ipsius dignitati decedit; eandem esse bonitatis Filij rationem ad Patris bonitatem censuisse ipsum putandum est. Ut enim quamdam Solis imaginem, sed rudem & imperfectam continet ac exprimit solaris radius; pari modo imaginem paternæ bonitatis referre Filium existimavit, non perfectam quidem ac per omnia archetypo ipsi similem & æqualem, sed expressam leviter, & exemplaris præstantia longe inferiorem. Si quando igitur bonitatem Filij eandem esse docet ac Patris bonitatem, velut libr. 1. *Ἐπι ἀρχῶν* cap. 2. ubi eandem esse ait utriusque potentiam, bonitatem eandem, & quæcunque habet Pater, habere & Filium, facilis est intellectus; Filij nempe bonitatem paternæ bonitatis esse particulam & auram, è paternæ bonitate decerptam ac delibatam. Si quando Patri soli bonitatem tribuit, primigeniam bonitatem, & bonitatis intelligit principium ac fontem; Filium autem paternam tantum illa bonitate impertitum. Cu, us impietatis occasionem videtur accepisse ex male intellecto Matthæo 19. 17. & Iohann. 17. 13. & ex Platone qui *boni* nomen ad Deum peculiariter pertinere dicebat.

E XVI. Simili modo explicandum venit dogma alterum, quod ab ipso propositum refert Hieronymus, *Filium quantum ad Patrem non esse veritatem, quantum ad nos esse imaginariam* Hier. Epist. 59. ad Avit. cap. 1. *veritatem.* Paria fere habet Augustinus: *Dicit præterea Origenes*, inquit, *quod Filius Dei sanctis hominibus comparatus, veritas sit; Patri collatus, mendacium.* Nec dissimilia quæ ex Epistola Decretali Palæstinorum Episcoporum representat Guido Carmelita adversus Origenistas: *Si qui sunt qui in suis tractatibus tradiderunt, quod Filius nobis comparatus sit veritas, Patri collatus mendacium, quod est Petrus & Paulus ad Salvatorem, hoc est Unigenitus Filius & Deus Verbum comparatus Patri. .... & ipsi, & dogmata ipsorum sint Ecclesia anathema.* Quibus ad stipulatur Anonymus ille defensor Origenis, quem dixi, & inter capita in ipso reprehendi solita postremum illud ponit: *ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ θεοῦ, ὡς ὡς εἶπαρ, ὅτι εἶπαρ, καὶ ὁ εἶπαρ. καὶ τὰ ἀγαθὰ.* Guid. in Samm. de Har. in Hier. Origen. 17.

F *Imaginem Dei respectu ejus cuius est imago, quatenus est imago, non esse veritatem.* Videtur hæc hæresis libro 1. *Ἐπι ἀρχῶν*, cap. 2. fuisse expressa, sed Rufini artibus dissimulata, & falsa hac interpretatione obducta: *Imago ergo est invisibilis Dei Patris Salvator noster, quantum ad ipsam quidem Patrem, veritas: quantum autem ad nos, quibus revelat Patrem, imago est, per quam cognoscimus Patrem.*

XVII. Quæ Origeni dica impingi solet, negasse ipsum Patrem à Filio, Filium à Spiritu sancto, Spiritum sanctum ab Angelis, Angelos ab hominibus videri non posse, facilis expurgatu non est, si eriminantium numerus spectetur & auctoritas. Primarium hunc æ præcipuum inter ejus errores statuit Epiphanius Har. 64. cap. 4, & in Ancorato, cap. 63. ubi verba ipsa Origenis exhibet: *μαθητεύσαν*, inquit, *πᾶς ὡς ἀπὸ τῆς ὡς εἶπαρ, ὅτι ἐπὶ τῶν ὡς εἶπαρ τὸν πατέρα ὁ υἱὸς. ἀλλὰ φησιν, εἰς αὐτὸν ἀγαθὸν τὸν πατέρα ὁ υἱὸς ἐκ τῶν ὡς εἶπαρ πνεύματι ἐκ δὲ*